

Смерчак Леся

к.п.н., доцент кафедри соціальної педагогіки
та корекційної освіти Дрогобицького державного
педагогічного університету імені Івана Франка

НАВЧАЛЬНИЙ ТРЕНІНГ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Актуальність теми. Учіння в умовах вищого навчального закладу покликане забезпечувати як функціональний, так і концептуальний розвиток майбутніх соціальних педагогів, що проявляється у розширенні та поглибленні їхніх уявлень і понять про довкілля, у формуванні цінностей, смислових утворень та ідеалів особистості, у збагаченні власної концепції життя й освоєнні технологій її практичної реалізації.

Нам імпонує думка сучасної дослідниці О. Луганцевої, котра стверджує, що „практика вищої школи показує, що неможливо „підготувати” високоякісного спеціаліста – суб’єкта професійної діяльності, якщо в ході освоєння професії за час навчання у ВНЗ він не займав суб’єктної позиції, тобто не був активним у провідних видах діяльності (для студентської молоді – це навчальна, професійна й, виступаюча фоном, діяльність спілкування)” [2].

Необхідним є пошук такої методики роботи, за якої майбутні соціальні педагоги набували б досвіду дослідження основ моделювання конкретних соціально-педагогічних ситуацій, організації активної співпраці учасників соціально-педагогічної взаємодії, співвіднесення загальних теоретичних положень із можливими варіантами їхнього розв’язання. Важлива роль у цьому процесі належить залученню студентів до активної участі у різноманітних тренінгах (тренінг-групах; групах навчання; групах зустрічей; танцювальної терапії; арттерапії; теоцентрованої взаємодії).

Мета статті – розглянути навчальний тренінг як засіб формування готовності майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання включення тренінгу в професійній освіті майбутніх соціальних педагогів/соціальних працівників порушується у дослідженнях І. Зверевої, С. Литвиненко, О. Луганцевої, О. Лугової, М. Малькової, Г. М’ясоїд, В. Павловського та ін.

Виклад основного матеріалу. Варто нагадати, що майбутні соціальні педагоги під час проходження практики, волонтерської діяльності не завжди можуть одразу отримати оцінку своєї діяльності (зокрема й позитивну), а це відповідно впливає на формування стійкого інтересу до обраного фаху, рівень їхньої професійної активності в майбутньому. Щоб запобігти таким ситуаціям, викладачам варто проводити бесіди, тренінги, консультації як з об’єктами соціально-педагогічної допомоги, так і зі студентами. Досить ефективною формою розвитку професійних знань, умінь та навичок студентів є тренінг. Навчальний тренінг у дослідженнях як педагогів, так і психологів розглядається як активна пізнавальна діяльність. При цьому майбутні

фахівці виконують тренінгові вправи, які максимально адаптовані до майбутньої професійної діяльності.

Навчальний тренінг це – форма активного навчання, спрямована на оволодіння учасниками певними знаннями, технологіями, навичками та інформацією; під час навчання майбутні фахівці виконують тренінгові вправи адаптовані до майбутньої професійної діяльності під керівництвом викладача-тренера на основі спеціально підготовлених інструктивно-методичних матеріалів відповідних сучасним вимогам до професійної діяльності.

Тренінги дають змогу реалізувати потребу майбутніх фахівців у спілкуванні, груповій взаємодії, прямому й опосередкованому впливі на інших людей [4, с. 11 – 15]. Особливої актуальності у контексті досліджуваної проблеми набуває наукова позиція Т. Гери. Науковець твердить, що „ідеєю організації професійно зорієнтованого тренінгу є використання тренінгової групи не лише для навчання, але й психотерапевтичної роботи з кожним учасником на основі групової динаміки [1, с. 267]

Сьогодні наявна велика кількість модифікацій конкретних форм тренінгів, відповідно до якої тренінг – це :

а) своєрідна форма дресури, коли за допомогою жорстких маніпулятивних прийомів формується зміни в поведінці, „стираються” шкідливі, на думку керівника тренінгу, звички;

б) тренування, в результаті якого відбувається формування та відпрацювання вмінь і навичок ефективної поведінки;

в) форма інтерактивного навчання, метою якого є передача знань, а також розвиток певних умінь і навичок;

г) метод створення умов для саморозкриття учасників і самостійного пошуку способів розв'язання власних психологічних проблем [3, с. 163].

Мета тренінгової групи – формування навичок міжособистісного спілкування з різними категоріями населення, реалізація творчого потенціалу, розвиток здатності до самопізнання.

Зміст тренінгів має бути спрямований на вироблення навичок у майбутніх соціальних педагогів вступати у взаємодію з об'єктами соціально-педагогічної діяльності, тактовно і цілеспрямовано вести з ними бесіду, урахувати інтереси й потреби клієнта, розуміти мотиви вчинків і поведінки клієнтів, знаходити до них індивідуальний підхід, прогнозувати їхній розвиток, результати роботи та післядію.

Під час тренінгу відбувається неформальне, невимушене спілкування, яке відкриває перед групою варіанти розвитку й розв'язання соціально-педагогічних проблем. Навчальний тренінг і традиційні форми навчання мають суттєві відмінності. Традиційне навчання більш орієнтоване на правильну відповідь і за своєю сутністю є формою передачі інформації та засвоєння знань. Натомість навчальний тренінг передовсім орієнтований на запитання та пошук. На відміну від традиційних, тренінгові форми навчання повністю охоплюють весь потенціал людини: рівень та обсяг її компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, до взаємодії тощо. Звичайно, традиційна форма передачі знань не є сама по собі чимось негативним, проте у світі швидких змін традиційна форма навчання має звужені рамки застосування.

Важливо дотримуватися послідовних стадій, які поступово змінюють одну одну в ході тренінгу (виявлення запиту, формулювання теми та складання програми тренінгу, сам тренінг, застосування отриманого досвіду на практиці).

Основними формами роботи, які можна використовувати в ході проведення тренінгу можуть бути: інформаційне повідомлення, міні-лекції, мозковий штурм, рольова гра, робота в малих групах, групова дискусія (круглий стіл, засідання експертної групи, форум...), рухавки тощо.

Тематика тренінгів для майбутніх соціальних педагогів має бути спрямована на пізнання особистісних переживань студентів, пов'язаних із певними труднощами, перешкодами, невдачами; запобігання негативним емоціям та розчаруванням; вироблення навичок професійного спілкування.

Тренінгові групи, тематику їхньої роботи слід формувати з урахуванням інтересів студентів. Пропонуємо таку проблематику тренінгів: „Який я спеціаліст?“, „Комунікативна компетентність соціального педагога/соціального працівника у роботі з різними категоріями населення“, „Особистісна та професійна культура соціального губернатора“, „Соціально-педагогічна взаємодія з важковиховуваними підлітками“, „Особливості використання інтерактивних форм та методів роботи соціального педагога у формуванні правової культури молоді“, „Соціально-педагогічні аспекти роботи соціального педагога інтернату для дітей-інвалідів“, „Соціально-педагогічні аспекти роботи соціального педагога інтернату для дітей-сиріт“, „Професійна компетентність соціального педагога/соціального працівника у роботі з особами, звільненими з місць позбавлення волі ” тощо.

Проведення тренінгів передбачає інформування студентів про певні соціально-педагогічні явища; здобуття учасниками професійно значущих знань та умінь; формування навичок співпраці (наприклад, робота у закладах пенітенціарного типу, метою яких має бути: формування адекватного сприйняття засуджених, подолання страху, вироблення адекватного сприйняття системи соціального ранжування у закладах пенітенціарного типу, вироблення навичок саморегуляції тощо) і толерантного ставлення до осіб, які їх оточують; формування навичок комунікативної взаємодії; презентації та відстоювання власної соціально-педагогічної позиції; формування вмінь адекватно оцінювати власні можливості, переборювати труднощі і шукати шляхи самовдосконалення та конструктивного розв'язання проблемних і конфліктних ситуацій; виховання емоційної культури.

До прикладу, орієнтовна структура тренінгового заняття, спрямованого на формування позитивної емоційної спрямованості майбутніх соціальних педагогів до роботи з асоціальними сім'ями може бути представлена таким чином.

Мета : формування знань, умінь і навичок, що сприятимуть усвідомленому вибору форм та методів роботи з асоціальними сім'ями.

Хід проведення

- I. Привітання та знайомство учасників.
- II. Міні-лекція „Асоціальна сім'я: сутність та види”.
- III. Вправа „Аналіз соціально-педагогічної ситуації”.
- IV. Вправа „Опиши емоційний стан іншої людини”.
- V. Обговорення результатів тренінгу та підведення підсумків.

Запитання для обговорення: Яка надана інформація була для Вас

незнайомою?; Які приклади конкретних життєвих ситуацій Вас найбільше вразили?; Чи виникали труднощі при виконанні вправ? Якщо так, то які саме?; Що Вам найбільше запам'яталось?; Чи зреалізувалися Ваші очікування від тренінгу? Ваші побажання.

Основними педагогічними умовами успішного проведення тренінгу є:

- чітка цільова установка;
- обґрунтований вибір змісту інформаційно-освітнього матеріалу відповідно до пізнавальної та методичної потреби учасників тренінгу;
- пошуковий характер заняття;
- доброзичливість, довіра учасників гри один до одного;
- дотримання встановлених правил.

Цілком очевидно, що проводити тренінги самим студентам під час проходження практики чи волонтерської діяльності є занадто складно, тому їх варто цілеспрямовано залучати до участі у підготовці й обговоренні результатів проведених заходів. Це сприятиме виробленню навичок використання різних методів роботи у взаємодії як з об'єктами, так і суб'єктами соціально-педагогічної діяльності.

Висновки. Вважаємо за необхідне проводити такі навчальні тренінги, які сприятимуть подоланню упередженого ставлення студентів до роботи в окремих сферах соціально-педагогічної діяльності та з різними клієнтами.

Література:

1. Гера Т.І. Психотерапевтичні засади організації професійно зорієнтованого тренінгу майбутніх інженерів-педагогів / Т.І. Гера // Інноваційні підходи до науки XXI столітті: зб. наук. праць і матеріалів міжнарод. наук.-практ. конф. (27 квітня 2012 року) / гол. ред. В.С. Рижиков. – Кіровоград : Науково-дослідний центр інноваційних технологій, 2012. – С. 267.
2. Луганцева О. Г. Тренінгові технології навчання у професійній підготовці соціальних педагогів до роботи з сім'єю / О.Г. Луганцеві // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № 4 (215), 2011. – С. 199 – 212.
3. Соціальна педагогіка: теорія і технології : [підручник] / за ред. І.Д.Звереві. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
4. Технологія тренінгу / [упоряд. : О. Главник, Г. Бевз; за заг. ред. С. Максименко]. – К. Главник, 2008. – 112 с.